

Jeg skulde prøve, om jeg jeg kan nedskrive noget af alt det, som jeg har oplevet i mit lange Liv.

Det første jeg kan huske er fra seks Aars Alderen. Da var jeg syg af Skarlagensfeber, jeg var saa langt ude, at alt Haab var opgivet. Min Moder var ogsaa syg, saavidt jeg ved efter en Barnefødsel. Jeg laa i Dagligstuen i en lille fritstaaende Seng, Mor laa i Sovekammeret. Mine andre Søskende var vist ogsaa syge - det staar mig ikke helt klart - men der var en hel Epidemi. Ien Nabogaard til os mistede de tre Børn af Skarlagensfeber. Da Krisen var paa sit højeste for mig, bad Mor Far, om han vilde bære mig ind til hende - for jeg vil se hende en Gang til inden hun dør, sagde hun, det er jo blevet mig fortalt; men jeg husker tydeligt, at jeg slog Øjnene op som efter en lang Søvn, og da stod min Far og Jordemoderen og vore to Piger omkring Sengen og saa paa mig, og det kunde jeg ikke forstaa, hvorfor de gjorde.

Jeg var altsaa over Krisen og blev rask igen. Hvorlænge det varede, ved jeg ikke, men da jeg skulde begynde at komme op, kunde jeg ikke gaa ene. Jeg blev sat paa en Stol, men glemte, at jeg ikke kunde gaa paa Benene, jeg hoppede ned af Stolen og vilde gaa, men kunde ikke, og saa kom jeg til at løbe et Par Skridt hen over Gulvet og faldt og slog mine Knæ, og det gjorde jo ondt; jeg græd og sagde til Far, der samlede mig op: "Nu vil jeg aldrig gaa mere", det har Far fortalt mange Gange.

Der var en gammel, ^{Pige} Som boede nede i Byen, hun var paa Aftægt hos sin Bror, der ejede en Gaard. Hun gik ved to Krykker, begge hendes Ben var saa daarlige, at kunde ikke gaa; men hun sad og syede for Folk og tjente lidt med det. Da jeg var bleven helt rask, var jeg jo i den Alder, at jeg skulde lære at læse og sy og strikke, og jeg kom til at gaa ned til hende, for at hun kunde undervise mig deri. Hun hed Kirsten Larsdatter. Hende kom jeg til at holde saa meget af, og jeg tror ogsaa, at hun holdt meget af mig. Hendes Stue var kun lille, der var Murstensgulv. Der var en Alkoveseng med Omhæng for, et Bord og et Par Stole og en Slagbænk med tre fire Gaasereider i. Der laa Broderens Gæs deres Gæslinger ud om Foraaret. Der var et Huk i Lemmen, for at de kunde faa Luft, der stak de Næbbet ud og nappede efter os, naar vi kom for nær. Saa var der en Bilæggerovn, der stod paa fire Ben, og hele Forsiden var to Laager, bag dem var et stort Rum, hvori Ilden brændte; foran var der et halvrundt Fyrsted, en Plade. Naar vi saa skulde til at læse, blev vi anbragt der foran paa en Stol og lagde vore fire Ben op paa Fyrstedet, og saa blev den nederste Laage lukket op, saa Ilden kunde varme os. Naar vi saa havde læst lidt, skulde vi have Kaffe, saa sa Kirsten, "Kan du nu gaa ud i Køkkenet, Trine og hente lille Anders", det kaldte hun sin Kaffekegel, en lille Kobberkegel. Den blev saa sat ind over Tørvegløderne paa en Trefod. Naar Kaffen var varm, skulde jeg hente Fløde og Sukker ind, og henne i Bordskuffen laa som Regel nogle Kaffeestænger, som vi skulde have til Kaffen; somme Tider fik jeg noget Kaffekegel med fra Mor, saa fik vi jo det til Kaffen. Jeg synes aldrig, jeg har faaet bedre Kaffe end den, Kirstine gav mig. Mor sa altid, at jeg fik ikke alene lært at læse og sy og strikke nede hos Kirsten Larsdatter, men jeg fik ogsaa lært at drikke Kaffe. Det har jeg ikke glemt siden heller.

Min bedste Legekammerat var vor Nabos Datter, hun hed ogsaa Trine, hun var et Aar ældre end jeg. Vi var sammen så godt som hver Dag, enten gik jeg over til hende, eller hun kom over til mig.

Min syv Aars Fødselsdag husker jeg, da fik jeg Lov til at hente hende, og det gjorde jeg gerne. Da vi kom hjem, havde mine Søskende pyntet et lille Bord til mig. der var mange gode Sager. Friske Æbler, tørrede Æbler og Kirsebær og vist ogsaa Nødder. Saa var der ogsaa et Penalehus med Grifler, jeg husker ikke alt, men jeg var meget glad. Jeg skulde jo til at gaa i rigtig Skole nu.

Skolen er der ikke meget at fortælle om. Degnen var en lille pukkelrygget Svend, han var gammel og graahaaret. Han brugte baade Tamp og Spanskrør, naar han blev gal, men jeg har da aldrig faaet Prygl af ham. Det var mest Drengene, det gik ud over. De store Drengene kunde han slet ikke holde Styr paa. Derimod gik han og kyssede os Piger. Vi holdt begge vore Hænder op for Ansigtet, naar han kom bagfra og tog os under Hagen, men vi kunde ikke blive fri. Jeg troede, at saadan var vel alle Degne.

Min Bror Hans var noget af en Gavstrik, han kunde ikke lade være at drille Degnen, og det blev til, at han fik Skyld for noget, som han slet ikke havde været med til. Saa havde vi en Tjenestedreng, som hed Per; han var Degnen saa haard ved, og en Dag havde han da pryglet ham saadan, at der var Striber

2 1917/10 (237)

paa hans Ryg af Tampen. Saa tog Far Drengen med hen til Præsten og lod ham klæde sig af, saa Præsten kunde se hans Ryg. Præsten vilde ellrs gerne holde Haand over Degnen, men dette var da for galt, og saa fik Degnen en Irette-sættelse. Det kunde han ikke tilgi Far, og det blev ikke bedre derefter. Saa tog Far os ud af Skolen.

Der boede en gammel Kandidat (Teolog) i et Hus lige overfor os, han var ugift, og han havde en Havv, som han gik og syslede med. Ham fik Far til at undervise os Børn. Han havde ingen Begreb om Børneundervisning, men han gjorde os da heller ikke Fortrød. Et pudsigt Træk vil jeg dog fortælle fra den Tid. Vi sad ved et firkantet Bord vi tre Søstre og han, et ved hver Side af Bordet, vi skulde skrive i vore Skrivebøger, saa smed han en Forskrift hen til os hver. Ane sad lige over for ham (Valsee hed han), og hendes Forskrift kom til at ligge baglæns for hende. Hun kunde ikke forstaa, hvad det var, hun skulde skrive, for hun kunde jo ikke læse et Ord af det; men hun gav sig godt nok til at skrive det saa godt, som hun kunde. Da hun havde skrevet en god halv Side, opdagede han det, og han gav sig til at le saadan, at han kunde ikke sige et Ord, kun le, og vi sad der stumme af Forbavselse, vi anede ikke, hvad han lo af; men saa pegede han hen paa Anes Skrivebog og paa Forskriften, saa først forstod vi det. Da vi kom hjem, spurgte vi hende, hvorfor hun dog ikke kunde skønne paa at vende Forskriften om. Jeg troede, det var Latin, sagde hun. Vi skulde dengang lære at skrive baade Dansk og Latin, men hun var ikke saa gammel, at hun havde begyndt med det Latinske. Det blød gemte hun som en Relikvie, jeg tror, saalænge hun levede. Det var gjort saa godt, saa vi nemt kunde læse det bag-fra.

Da jeg var 11 Aar, kom Krigen 64. Ja den Dag, da der kom Telegram, at Frederik den Syvende var død græd min Mor. Jeg husker saa tydelig, hun stod henne ved Kakkelovnen og græd, og jeg spurgte hende, hvorfor hun græd: Kongen er død, sagde hun, saa faar vi vist Krig.

Men sidst paa Krigen kom der en Del Soldater til Fyn. Vi havde en 5-6 Dragoner indkvarteret hos os i lang Tid. Det var jo nok sørgeligt, som det hele var gaaet; men dette at have saa mange Soldater liggende i Byen, det var jo en stor Oplevelse for os Børn. Vi og vor Nabos gik sammen om Aftenen og dansede i Dagligstuen skiftevis hos os og hos (Jørgen Vilhelms). En af deres Dragoner var Musiker og spillede for os. Jeg kunde nok danse, for da jeg var 7 Aar, var der en Danselærer i Byen, og da fik jeg Lov at være med. Saa lille jeg var, fik jeg godt nok lært at danse, og det var min største Lyst. Det var altsaa noget der passede mig, at jeg kunde være med, naar vore Unge og Soldaterne dansede om Aftenerne. Det var ogsaa nogle flinke Karle allesammen. Min mindste Søster Kristine var kun to Aar den Gang, og der var en af Dragonerne, som var saa glad ved hende, og hun hang efter ham saadan, at da han skulde rejse fra os, saa vilde hun med ham. Da han havde sagt Farvel til os alle, tog han hende op til sig paa Hesten og red sammen med de andre Dragoner ud af Porten; da Far tog hende, græd hun.

Min Mor var meget dygtig til alt det daglige Arbejde, men hun havde aldrig lært noget fint Haandarbejde; spinde, sy og strikke Strømper, og stoppe og lappe, det kunde hun som den bedste. Hun vilde gerne, at vi Pigebørn ikke skulde staa tilbage for andre Folks Børn, og det, hun ikke selv kunde lære os, det vilde hun, at vi skulde et eller andet Sted hen for at faa lært. Da jeg var tolv Aar, kom jeg til Odense. Der var en Maler, som vi kendte lidt til. Der hos dem kom jeg til at bo i otte Maaneder. De boede i Albanigade og havde kun eet Barn, en Datter paa ti Aar. Hun gik i en Fogeskole hos en Jomfru Andersen. Der kom jeg saa til at gaa ned, nærmest for at lære noget Haandarbejde. Skolen var et Lokale paa første Sal i Munkemølle Stræde, det laa lige over for H.C. Andersens Hjem; men jeg anede jo ikke noget hverken om ham eller om hans Eventyr dengang. Jeg blev saaf ind i alskillige Forhold i de otte Maaneder. Maleren var Musiker, spillede Fløjte, var med i det Orkester, der spillede paa Teatret, og han kunde tage os to Pigebørn med en Gang imellem; men vi skulde staa i en Krog nede ved Scenen ved Siden af en Kakkelovn, som var glohed, og en gammel pukkelrygget Mand, som fyrede i den. Men det var ligegodt for os, vi morede os kosteligt. Vi saa mange gode Stykker og vel nok megen god Kunst, som vi ikke forstod, men dejligt var det. Jeg kan nok huske, naar Danserinderne kom svævende ind paa Scenen - lige paa Taaspidserne, saa de næsten ikke rørte ved Gulvet. Og saa Musikken - ja, vi kunde nok staa der en hel lang Aften uden at mærke til Træthed. Jeg saa ogsaa noget, som ikke var saa godt, i det Hjem. Maleren var Fritænker

og levede ikke særlig godt sammen med sin Kone, regnede hende ikke for noget. Han var meget striks, vi var bange for ham. Naar han var hjemme om Aftenen, skrev han altid Noder af, og naar han saa var færdig, tog han sin Fløjte og gik Noderne igennem paa den. Der boede ogsaa to Drengene hos dem; de gik i Latinskolen. De havde deres Værelse ovenpaa, og vi saa dem aldrig uden, naar vi spiste Middagsmad. De sled vist saadan i deres Lektier. Deres Far var Skolelærer etsteds nede ved Middelfart.

I Julen var der en Fest med Juletræ for Borgerforeningens Børn, der var jeg med. Saadan en Masse Børn der dog var - og et Juletræ saa stort, jeg tror ikke, at jeg har set et saa stort Juletræ siden heller. Der var en Gave til hvert Barn, og vi skulde trække Lod. Jeg fik et, der stod No. 1 paa, og de trøstede mig med, at der nok ikke var Gevinst paa saa lavt et Nummer. Jeg var den eneste Bondepige i hele Flokken, og det var nok heller ikke fri for at kunne ses paa min Stads, jeg saa nok de fine Børn skævede noget efter mig. Jeg kan ikke huske, hvad Gaverne bestod af, men det har vel nok nærmest været Legetøj; men det første vi vistnok kalle sammen fik Øje paa, da vi kom ind i Salen, hvor Juletræet stod, var en stor Dukke øverst oppe i Toppen. Der blev jo saa sunget, og vi gik rundt om Træet. Saa skulde vi høre efter, naar Numrene blev raabt op. Da Dukken blev taget ned og der blev raabt No. 1, ja saa kan det nok være, at der var en, der blev glad; men der var vist mange, der blev skuffede. Han, som gav mig den, sagde til mig, ja alles Øjne vogtede paa den. Jeg kom hjem igen til August.

Aandeligt Liv var der ikke meget af i Allerup. Præsten var en gammel Mand, som ikke kunde følge med i det nye, som rørte sig i de Aar efter Krigen. Og det var baade i Politik og paa Kirkens og Skolens Omraade, at der blev Røre. Til Næraa kom der en ung Præst, som hed Kofod; han var Grundtvigianer og vandt mange ogsaa udensogns Folk for sine Anskuelse baade paa Kirkens og Skolens Omraade. Til Ryslinge kom Birkedal. Der blev oprettet Friskoler flere Steder. Cold kom til Dalum og byggede sin Højskole der, og derfra blev der mange unge Bønderkarle uddannet til Friskolelærere. Af Dagblade kendte vi kun Fyns Stiftstidende. Men saa var der en ung Mand, Jørgen Pedersen hed han, han var en meget begavet og klarsynet Mand, han kom ogsaa paa Colds Skole. Og Cold saa snart, at han var en, som han kunde bruge, og han blev der i flere Aar som Colds Medhjælper og Lærer paa Skolen. Men han saa ogsaa, at der trængtes til noget i politisk Henseende, og saa fik Jørgen Pedersen en Del Mænd, som var enig med ham, til at gaa sammen med ham og oprette et Venstreblad i Odense. Det blev et Aktieselskab med Jørgen Pedersen som Redaktør. Bladet hed Fyns Tidende. Det gik meget smaat de første Par Aar, og det var lige nær ved at gaa i Stykker. Jeg har hørt sige, at der var en af Aktionærerne, der bød sin Aktie til fals for fire halve Bajere. Men det varede ikke længe, før det gik bedre, og i Løbet af nogle Aar blev det et af de største Blade i Provinsen. Min ældste Bror Jørgen var nu saa gammel, at han ogsaa havde en Mening om Politik, og vi fik da ogsaa Fyns Tidende ind i Huset. Far var ellers Højremand, og jeg husker, at jeg kunde ikke forstaa dette med Højre og Venstre, og saa spurgte jeg Far, hvad det betød, hvad Forskel der var. Jo, sa han, alt det, der er rigtigt og godt, det er Højre, og alt det, der er forkert, det er Venstre. Men efterhanden fik han en anden Mening om Tingene. Han blev ikke blot Venstremand, men han blev en af Klavs Berntsens Stillere ved et af de sidste Valg i Kerteminde før hans Død. Han døde 1877 70 Aar gammel.

Den første Sognebaandslærer i Allerup Sogn var, saa vidt jeg ved, Søren Andersen i Thorup, det var til Sr. Næraa, de løste Sognebaand, og deres Børn kom til at gaa i Tarup Friskole, indtil der blev oprettet en Friskole i Højby med Klaus Berntsen som Lærer. Han var ogsaa udgaaet fra Colds Skole. Han holdt Aftenskole for Ungdommen hver Lørdag Aften om Vinteren, og der fik vi Lov at gaa med en Vinter. Det var meget morsomt, noget saadant havde vi jo ikke været med til før. Han fortalte først noget, og saa læste han op, Skuespil eller andet, og vi sang ind imellem.

Hjemme havde det ellers altid været Skik, at der skulde nogen i Kirke hver Søndag, Far var der som Regel. Dem af os der ikke var i Kirke læste Mor en Prædiken højt for. Det var af Luthers Huspostil, en stor tyk Bog. Naar vi, som havde været i Kirke, kom hjem, saa var det Skik, at vi sagde, ligeidets vi kom ind ad Døren: Herrens Velsignelse være hos jer. Naar vi Børn kom i Seng, bad Mor Fadervor med os, til vi blev saa store, at vi selv kunde. Mor var meget stræbsom, at rigtigt Pligtmenneske var hun, og hun fordrede

ogsaa meget af sine Børn. Det var hende meget om at gøre, at vi kunde blive dygtige baade paa den ene og den anden Maade. Hendes Motto tror jeg var det, at det en Gang skulde blive sagt til hende: Du gode og tro Tjener, du har været tro over lidet, jeg vil sætte dig over meget. Gak ind til din Herres Glæde. Det var ikke saadan, at hun gik og prædikede for os - hun har vist kun sagt det een eller to Gange, men det var nok, for hun viste os det i hele sit Liv, at det var hendes Livs Maal.

Far var af den Opfattelse, at det var nok, naar bare Drengene fik noget bogligt lært. Pigerne behøvede ikke at lære mer, end hvad de fik i Skolen. Han købte jo hvert Aar til Jul Visbæks Almanak; der var nogle Historier i, og de var meget morsomme. Men ud over det kunde han ikke lide, at vi Piger læste. Han sagde, at det var lige saa galt at være henfalden til Romaner som at være henfalden til Drik. Vi skulde selv strikke vore Strømper, og hvis vi ikke havde andet i Hænderne, naar han kom ind, sagde han: "Gaa og tag din Bindehose, og sid ikke der med to lange Haandled." Da vi blev større og skulde hjælpe til med at malke og vi havde en lang Vej ud i Marken, hvor Køerne gik, saa skulde vi have vort Strikketøj og gaa og strikke hele Vejen. Det faldt os ikke ind, at han forlangte for meget af os, for saadan var det overalt.

Jeg havde en Oplevelse i 8-9 Aarsalderen. Det var en Foraarsdag med dejligt mildt Vejr. Jeg var for første Gang kommet i Sommertøj, en ren Bomulds-kjole og rent Forklæde, og jeg havde været ovre hos min Legekammerat og præsentere, hvor fin jeg var. Da jeg kom hjem, skulde jeg gaa ud i Marken og hente Faarene hjem. Vi havde fire Løkker paa Rad langs med en Kørevej, der var et Led ind til hver Mark fra Vejen. Faarene gik i den Mark, som laa længst borte, vi kaldte den Bølmoseløkken. Naar vi lukkede Leddet op og raabte Kaalam, Kaalam, saa kom hele Flokken løbende; men den Dag var der et af Faarene, der havde faaet to Lam. Da var gode Raad dyre, Hvad skulde jeg gøre, de to smaa spæde Lam kunde ikke vinde med Flokken, og jeg kunde ikke bære dem begge to. Jeg tog saa det ene op i mit Forklæde og prøvede, om det andet kunde gaa et lille Stykke, saa byttede jeg dem om, og det gik da helt godt, jeg fik dem hjem. Men ak og va! mit rene Forklæde - det ene Lam havde lavet deri, og det var skrækkeligt.

Efter min Konfirmation skulde jeg gøre Arbejdet i Stedet for den ene Pige. Jeg var den ældste af vi fire Søstre, og jeg var stor og kraftig efter min Alder; men det kneb jo sommetider, særlig med Arbejdet i Marken. I Høsten skulde vi jo binde Kornet op efter en Høstkarl, og det var nu svært, for vi havde noget svært og godt Korn. Far satte Negene sammen, og han sagde, at jeg skulde lægge et Neg ud en Gang imellem, naar jeg blev tilbage, saa bandt han det for mig, det hjalp jo nok noget, men jeg husker nok, hvordan mine Ben rystede under mig, naar vi gik tilbage efter Skaar. Far var glad ved, at jeg kunde gøre det, og selv var jeg nok ogsaa lidt stolt og vigtig, tror jeg nok.

Bror Jørgen var den ældste og derfor den første af os, der skulde ud at lære noget. Først kom han paa Landbrugsskole i Odense, Landvæsensinstituttet hed det; der var han en Vinter. Saa kom han til Ladby hos en Gaardmand, der hed Niels Andersen; han var en Foregangsmand, en af de dygtigste paa Fyn. Deres Køer var paa Dyeskue hver Sommer og fik Præmie, de var af Korthornsracen, store og kønne var de. Naa, Jørgen blev da ogsaa saa begejstret for alt det, han saa der, saa der blev en hel Forandring derhjemme med hele Driften, særlig med Hensyn til Køernes Fodring og Mælkens Behandling. Saa skulde jeg da ogsaa derned og lære at lave Smør og Ost, og det kom jeg, da jeg var 18 Aar. Jeg skulde ingen Løn have, gav heller ikke Lørepeng, men havde fuldt op af Arbejde. Det var en meget dygtig Kone, og hun forstod at sætte sig i Respekt. Hun skulde nok sige os, hvordan vi havde at forholde os, og det paa en Maade, saa det gik helt igennem os, og vi skulde nok huske det, naar det var sagt een Gang. Jeg gør ikke mit Hjerte til en Røverkule, sagde hun.

Der blev kornet og lavet Ost hver Dag, og det var mit Arbejde. Dagen begyndte Kl. 3-3½ hele Sommeren, og jeg brugte Lys for at se at skumme Mælken; den stod i store Bøtter og Fade paa Gulvet i den store Mælkekælder. det var meget interessant at gaa dernede og arbejde med det; der var saa rent og Luften saa frisk. Jeg havde gode Kræfter, og det varede ikke lange, før jeg fik lært, hvordan det hele skulde gøres, og jeg tror ogsaa, at det var til hendes fulde Tilfredshed. Jeg var der en Sommer fra Maj til November.

Saa kom jeg hjem igen, og det kan nok være, at vi fik sat Skik paa Sagerne. Jeg fik Lov til at passe Mælken helt, og det var morsomt.

Jeg var saa hjemme til jeg var 20 Aar. Vi havde en Onkel, som hed Mads Pedersen, han boede i en mindre Gaard i Thorup Kohave. Han havde været gift med min Moster, og med hende fik han Gaarden, det var altsaa min Mors Føde-

gaard; men det var en Fæstegaard dengang. Min Moster døde vistnok et eller to Aar efter. Han blev gift to Gange til og var nu blevet Enkemand for tredje Gang. Han kom saa og snakkede med mine Forældre, om han kunde faa mig ud hos sig som Husbestyrerinde. Der skal jo nogen have det, jeg har, sagde han, han havde ingen Børn. Han vilde saa oprette et Testamente, hvorefter jeg skulde arve Gaarden efter ham. Men det skulde være saadan, at han kunde gøre det om, hvis ikke han blev tilfreds med mig. Især gik det ud paa, om jeg fik en Mand, der ikke var efter hans Hovede. Det var særlig Grundtvigianere og Venstremand, han var bange for at faa ind paa Gaarden. Han var en meget vanskelig Herre, han kunde ikke have nogen ordentlige Karle. De regnede ham ikke, og det blev han gal over, saa skældte han ud, og hvis de satte dem op, drev han dem væk.

Jeg blev imidlertid forlovet med Søren, og han var jo baade grundtvigsk og Venstremand, og det passede ham ikke.

Jeg tjente ham i to Aar, saa hændte der sig noget, som gav Stødet til, at vi blev gift. Vi var lidt i Familie med Knud Hansen i Biskorup, og en Dag, jeg var gaaet hjem til Allerup, havde mine Forældre bestemt, at de vilde køre derhen næste Dag, og jeg maatte komme med. Jeg skulde saa se at faa Lov til det af Mads P. Det fik jeg ogsaa, og jeg maatte blive hjemme om Natten, for vi kom nok lidt sent hjem.

Hvordan det var gaaet til, husker jeg ikke bestemt, men der var da kommet en Smed Tønnesen fra Allerup, og saa har det vel været Karlene og Mads selv, men de var da sat dem til at spille Kort, og saa skulde de jo altid have Brændevinsflasken staaende paa Bordet og af og til have en Dram - og en Kaffepuns(en sort). Naa det gik til ud paa Natten, saa vilde Mads i Seng, men Smeden vilde ikke gaa hjem. De var vel nok bleven halvfulde. Saa blev Mads gal, og Smeden skulde smides ud. Da de kom ud til Gangdøren, vilde han ikke gaa ud; saa skød Mads ham ud af Døren, og han faldt paa Stenbroen og brækkede sit ene Ben. De maatte saa have ham ind igen og fik hentet Doktor, og han blev forbundet, og de havde faaet en Seng ind i Dagligstuen, hvor han laa. Da jeg kom derud Dagen efter og anede ingen Ting, fortalte Pigen mig, hvordan det hele var gaaet til. Smeden laa der, indtil Benet var groet sammen, jeg husker ikke, om det var 3 eller 6 Uger, det varede. Hans Kone og en lille Dreng kom saa ogsaa derud, for at hun kunde passe og pleje ham. Dette tog Mads sig meget nær, han var baade saa flov og gal over den hele Affære, at han vilde ikke have mere med Gaarden at gøre. Han vilde saa have, at Søren og jeg skulde giftes og have Gaarden i Forpagtning fra April. Da var jeg 22 Aar, men Søren var 36, saa det var heller ikke for tidlig for hans Vedkommende.

I Sdr. Næraa, hvor Pastor Kofod havde været i en Aarrække og samlet en større Kreds om sig og sine Gudstjenester, var det gaaet saadan, at han havde søgt og faaet Kald i Hesselager. Da han rejste, kom der en Pastor Selmer, men ham kunde Menigheden ikke nøjes med. Der var mange, som savnede Kofod, og de blev omsider enige om at oprette en Valgmenighed. Der skulde efter Loven være mindst 20 Familier, men der var kun 19. De maatte saa laane en Familie fra Ryslinge Valgmenighed. Saa tog de fat og byggede Kirken. Det gik ogsaa godt, de hjalp til alle, en hel Del af Arbejdet blev gjort gratis. Det blev ordnet saadan, at vi blev Anneks til Ryslinge, hvor Birkedal jo var Præst. Han havde en Kappel, som tog til Næraa hveranden Søndag og holdt Gudstjeneste for os. Kirken var færdig og blev indviet i Februar 1875. Søren og mit Bryllup stod Paaskedag den 28. Marts samme Aar, og vi troede, at vi skulde blive de første, som blev viet i den. Men saa var der et Par fra Aarslev, som blev viet nogle Dage før os.

Menigheden voksede Aar for Aar, og efter 7-8 Aars Forløb blev der bygget en Præstebolig, og vi fik Pastor Nygaard til Præst,

Søren og jeg tog saa fat i Thorup Kohave det bedste, vi kunde. Vi fik oprettet et Bageri (Rugbrød og Fransnbrød), og det gik godt. Til at begynde med passede vi det selv, vi sled vældig med det. Det varede ikke længe - - - Uha nej! det var først da vi fik Møllen, at vi oprettede Bageriet.

I Kohaven kunde vi kun holde 7-8 Køer, og det var jo for lidt, naar vi skulde faa noget rigtigt ud af det. Vi købte saa vor Nabos Mælk, det var en større Gaard. Vi fik lavet en Mælkekølder med Vandbassin, og saa kærned vi Smør og lavede Ost i lange Baner, og det passede jeg selv med en Pige til Hjælp. Nu kunde vi faa lavet Smørret saa godt, at vi kunde faa det solgt til en god Pris.

Vi klarede os godt, men vort Forhold til Mads Pedersen blev aldrig godt, han kunde ikke lide Søren, vilde ikke have noget med os at gøre, holdt sig mest for sig selv i din egen Stue. Der fik han sin Mad ind, og den klagede han aldrig over. Han kunde i det hele Taget nok lide mig, det var jo bare det, at jeg skulde have ladet ham skaffe mig en Mand. Han sagde: "Ja, nu har jeg haft tre Koner, og jeg har faaet dem alle tre i mit eget Sogn. Det kunde du ogsaa nok have faaet, du behøvede ikke at rende til Højrup for at faa en Mand."

Søren havde altid haft Lyst til at blive Møller. Da saa Tarup Mølle skulde sælges paa Grund af Møllerens Sygdom, han laa dødssyg, saa syntes han, at det var bedre at faa fat der. Der var ikke saa meget ved at være i Kohaven, for Mads gjorde stadig om paa sit Testamente, saa der skulde udredes saa meget efter hans Død, at der vel ikke blev ret meget ved at faa Gaarden. Og naar Forholdet ikke var saa godt heller mellem ham og os. Forpagtningstiden var 7 Aar, men vi blev akkorderet ud, saa vi fik jeg tror det var 400 Kr. for at rejse. Vi havde da været der i 4 Aar. Møllen blev købt, og vi overtog den med det samme, men vi kunde ikke fratræde Gaarden før Aaret efter. Vi havde altsaa baade Møllen og Gaarden et Aar. Vi gav 16000 Kr. for Møllen og tre Td Land. Der skulde bygges og laves en Del om ude paa Møllen, og Søren skulde jo ogsaa helst være der for det meste. Vi fik saa Søren Andersens ældste Søn i Thorup ud i Kohaven det Aar for at passe Bedriften der. Anders Kristian hed han. Han blev senere gift med min Søster Marie, og de fik hans Fødegård i Thorup. Min Søster Ane kom ud paa Møllen og passede Huset der det Aar. Saa tog vi Afsked med Mads Pedersen den 1. April 1879.

Saa først var det, at vi begyndte at bage paa Møllen, men ^{samtidig} omtrent begyndte vi ogsaa at købe Mælk der, og det passede jeg ogsaa selv, men det blev jo snart for meget for mig. Der blev stadig flere, der vilde sælge Mælken, for de indsaa jo nok, at de paa den Maade kunde faa mere ud af det. Vi byggede et større Mejeri, fik indlagt Dampmaskine og Centrifuge og fik sat Mælkewogne i Gang. Vi skulde selv hente Mælken, vi skulde ogsaa skaffe alle Transportspandene og holde dem rene. Det var ikke Fortjeneste alt, der skulde mange Penge til. Vi havde ogsaa en Brødvogn, som kørte omkring med Brødet. Saa maatte vi jo holde en Bagersvend og en til at hjælpe ham. En Mejerske maatte vi ogsaa have. Jeg fik efterhaanden mer end nok at gøre med at lave Mad til alle de Mennesker, 17-18 var vi til Kosten hver Dag. Jeg kunde heller ikke passe alt det Maskineri.

Vi havde ingen Børn de første 8 Aar, vi var gift, det var derfor en stor Glæde for os, da vi skulde have vort første Barn, vi glædede os meget til det. Søren var en stor Børneven.

Den 6. April 1883 fik vi en lille Dreng, men han var dødfødt. Det var en stor Sorg for os. To Aar derefter fik vi Valdemar, det var en stor Glæde for os. Den Søndag, han blev døbt, vilde Søren, at alle vore Karle skulde med i Kirke og staa Fadder, og det vilde de gerne. Selv gamle Per Møller, som han blev kaldt.

Han var Møllersvend hos Anton Jespersen. Da vi overtog Møllen blev han ogsaa Møllersvend for os, og han var hos os i mange Aar. Han var gift og boede i Ellinge, gik hjem til Konen hver Lørdag Aften og kom igen Mandag Morgen. Han var noget af en Sørling. Naar det faldt i med stille Vejr, og Møllen ikke kunde gaa, var Kunderne utaalmelige og ofte gnavne, saa sa han: "Ja, kan du Blæse, saa skal jeg nok male." Men han var tro og paalidelig. Jeg tror ikke, at han havde Børn, hans Kone saa vi aldrig noget til.

Det blev efterhaanden næsten uoverkommeligt for Søren med alt det Regnskab, baade Møllens, Bageriets og navnlig Mejeriets, da det blev saa stort. Han prøvede saa, om vi ikke kunde forpagte Mejeriet ud. Der meldte sig ogsaa en ung Mand, Simon Nielsen hed han. Han var Jyde og uddannet Mejerist. Han var forlovet, og de vilde gerne have fat paa noget og blive gift. Der skulde bygges et Hus til dem, og det blev der. Det er det, som Kristian Knudsen senere købte. Han var en dygtig Mand, men han havde den Fejl, at han var saa hidsig, han kunde ikke omgaas sine Folk. Naar han blev fornærmet, kunde han ikke styre sig. Han skældte ud og drev dem væk. Det gik kun nogle faa Aar, saa blev han træt af det og vilde ikke have med det at gøre længer. De rejste til Ringe og oprettede et Savværk.

Saa maatte Søren selv overtage Mejeriet igen. Søren havde jo aldrig lært Mejeri, han maatte selv erfare sig til det hele, derfor var det lettere, efter at vi overtog det igen, for Nielsen havde jo alligevel faaet sat Sy-

stem i det. Der var kommet en Andenlærer til Friskolen, Kristenn Olsen - ogsaa Jyde. Han fik Søren til at hjælpe med Regnskabet. Der skulde udbetales Mælkepenge hver fjortende Dag, og da skulde det jo gøres op. Saa gik det godt igen i 2-3 Aar, men saa kom der dette med, at der blev oprettet Andelsmejerier rundt omkring. I Rolfsted og Næraa, og det var jo vor Kundekreds. De begyndte ogsaa at snakke om at bygge et Mejeri i Tarup. Det tog Søren sig meget nær. Nu havde vi alle de Maskiner anskaffet, og bygget en stor Svinestald havde vi ogsaa, vi skulde have mange Svin til at drikke al den Valle - der blev jo lavet en Masse Ost, - for Kunderne tog ikke mere Skummetmælk tilbage, end lige hvad de skulde bruge i Husholdningen. Vi havde over 100 Svin. Det vilde jo blive et stort Tab for os, hvis vi skulde nedlægge Mejeriet nu, da det hele gik saa godt, og vi kunde ikke vente at faa al det Inventar realiseret, saa vi kunde faa vore Penge ind, som vi havde sat deri, end ikke tilnærmelsesvis. Det var Søren klar over, og det pinte ham.

Vi fik i de Aar vore fire Børn, Valdemar, Martha, Holger og Søren. Da lille Søren var 10 Dage gammel, døde Søren. Han skulde køre til Odense med et Læs Smør, det var den 9. April, Smørdritterne var læsset paa Vognen, og han vilde lægge sig lidt, han var saa træt, sagde han. Han var lige lagt sig ned, saa skulde han kaste op, og Sengen syntes han vendte sig med ham. Han var syg, og Doktoren sagde, da han kom, at det var Apopleksi. Jeg havde været oppe for første Gang og var lige gaaet i Seng igen, da han kom ind. Det blev stadig værre med ham, og næste Dags Eftermiddag døde han. Han var ved sin fulde Bevidsthed hele Tiden. Jeg stod ved Sengen og holdt ham i Haanden, da han døde. Det sidste, han sagde til mig, var: "Giv mig et Kys, nu dør jeg," og saa blev hans Øjne brustne. Vi havde Doktor Blok fra Ringe, og han var der netop, da han døde. Han kunde ikke forstå det, sagde han, "men Manden maa jo ha været mere svag, end jeg troede". Det var den 10. April 1839. Den 12. April blev han ført op i Kirken, og vi havde en Højtidelighed hjemme først, vor lille Dreng blev hjemmedøbt og fik sin Fars Navn, jeg holdt ham, Pastor Nygaard holdt en Tale, og vi sang et Par Salmer. Der var ogsaa mødt mange, som vilde følge ham derop. Jeg var dog ikke med den Aften, men den Dag, Han blev begravet, var jeg med. Kirken var fuld, og det var meget højtideligt. Familien var med hjemme og spise bagefter.

Saa blev det Alvor med, at vi skulde lægge Mejeriet ned. Der blev bygget et nyt Mejeri i Tarup, og det blev færdig og taget i Brug hen i Efteraaret. Vi fik en Mejerist, det var Anders Andersen, Langeskov, han var netop færdig paa Dalum Landbrugsskole, og han kom samme Aften, som Søren var død. Vi skulde drive Mejeriet den Sommer.

Jeg vilde helst, at Møllen og det hele skulde sælges. Men de, der stod mig nær, fraraadede det: der kunde ikke blive saa meget, sagde de, at Børnene og jeg kunde leve deraf. Jeg vidste ikke mine levende Raad. Det var Børnene, der laa mig mest paa Hjerte - deres Opdragelse og Fremtid.

Møllen var gammel, der var ingen Underbygning, Vingerne gik lige ned til Jorden, og jeg gik i en stadig Skræk for at Børnene skulde komme der. Det havde været Søren's Plan, at den skulde bygges om. Det vovede jeg nu at gøre. Blive der som det var turde jeg ikke.

Søren's Bror Chresten var Købmand i Odense, han havde hele Tiden købt vært Smør. Han var flink til at hjælpe mig med Pengesagerne, og min Bror Jørgen hjalp mig ogsaa med Raad og Daad, saa godt han kunde. Der var jo meget at tage Vare paa. Den gamle Mølle blev brækket ned, og den ny skulde bygges op saa hurtigt, som det kunde ske. Møllebygger Rasmussen fra Odense fik hele Arbejdet overdraget. Det blev jo, som det vel altid gaar dyrere end Overslaget, og det tog ogsaa længere Tid end beregnet, saa det blev en dyr Historie. Vi skulde jo sørge for, at Folk fik deres Korn formalet, og det skulde vi til andre Møller med. Det maatte vi jo betale for i Stedet for at lade de Penge selv.

Jeg blev jo efterhaanden klar over, at det kunde ikke blive ved at gaa, uden at der kom en Mand til, som kunde tage sig af det hele. Jeg magtede ikke at tage mig af Forretningen. Jeg havde mer end nok med de fire smaa Børn og den store Husholdning. Da Søren's Bror Hans Jakob tilbød sig, ja saa turde jeg ikke sige nej. Vi blev gift den 18. Juli 1890. Jeg fik en god Mand, og Børnene en god Far.

Jeg maa fortælle lidt om vor Friskole. Indtil 1875 havde der været en Friskole i Tarup med Mads Nielsen som Lærer. Han var nu en ældre Mand, men havde vist aldrig selv lært noget videre. Han var en af de første, der blev

sendt ud fra Cold's Skole som Friskolelærer. Børnene lærte for lidt, og Folk var utilfreds med ham.

Samtidig med, at Valgmenighedskirken blev bygget i Næraa, blev der ogsaa købt et Hus med 5 Tdr. Land ved Ibjerg. Der blev bygget noget til, saadan at der blev en Skolestue ved Siden af Lejligheden til Læreren. Vi skulde jo ogsaa have en Kirkesanger.

Der var en ung Lærer, Kresten Kirk, kommet til Højby som Klaus Berntsens Stedfortræder. Klaus var bleven Rigsdagsmand, men havde alligevel sit Hjem i Højby, og Friskolen forestod han. Han var ogsaa Formand for Højby Sogneraad i flere Aar. Men Kirk var forlovet og vilde gerne giftes og have et Hjem. Han blev saa antaget til Friskolelærer og Kirkesanger i Sr. Næraa. Han og Marie havde Bryllup den 22 April 1875. Deres Bryllup stod i Højby Friskole, og Søren og jeg var med. De blev viet i Næraa Valgmenigheds Kirke. Vi kom ofte sammen med dem ogsaa i den Tid, vi boede i Kohaven. Min yngste Søster Kristine var ikke konfirmeret dengang, og hun kom til at gaa i Skole hos Kirk de sidste Par Aar. Det var for langt for hende fra Allerup, saa kom hun ud hos os. Derfra var der ikke saa langt for hende at gaa.

Da vi kom til at bo paa Møllen, kom vi meget ofte sammen vi og Kirks. Der gik sjælden en Dag hen, da vi ikke havde set noget til hinanden. De fik mange Børn. Da deres ældste Dreng var 14 Aar, havde de 10. De fik jo deres Rugbrød fra vort Bageri, og det hentede de selv. Da de største Børn blev saa store, at de kunde gaa hen paa Møllen, kom de med en lille Trækvogn og hentede et Brød. De var tre fire Stykker om det, og saa kom de gerne ind i Køkkenet til mig og fik et eller andet at spise. Det var en stor Glæde for mig, der jo ingen Børn havde dengang. Og ikke mindre for Søren, han var saa glad ved Børn. Det var saadan nogle kvikke og søde Børn.

Skolen blev større, der blev saa mange Børn, saa Pladsen blev for lille. Der kom en Fortsættelsesklasse til de større Børn, og der skulde en Lærer mere til. Der blev for lidt Plads. Saa blev det bestemt, at der skulde bygges en helt ny Skole, og den skulde ligge ved den anden Vej imellem Torpegaard og Næraa. Der blev købt Jord og bygget Skole og Forsamlingshus. Inden det blev færdigt, brændte den gamle Skole og det hele, og det skete Dagen efter, at Hans Jakob og jeg havde flyttet. Der flyttede Kirks altsaa ud, og Skolen gik sin gode Gang med to Lærere og mange Elever i mange Aar, ja gaar endnu. Der kom vore Børn altsaa ogsaa til at gaa i Skole.

Vi fik to Drengene mer, Johannes og Helge, og en lille Pige, Marie, men hun blev syg og døde, da hun var tre Uger gammel.

Da Valdemar blev færdig med sin Skolegang, kom han til at hjælpe til i Bageriet et Par Aar. Saa kom han i Lære i Odense i et Conditiori. Holger havde mest Lyst til at læse og vilde helst uddannes til Lærer. Foreløbig skulde han hjælpe til i Bageriet hjemme. Valdemar var i Odense i tre Aar, saa var han udlært. Han vilde til Amerika, og det var især jeg meget ked af. Jeg gjorde alt for at faa ham til at blive i Danmark, men han vilde nu af Sted, han vilde nu klare sig selv. Han fik ikke noget videre i Løn i de tre Aar, han stod i Lære i Odense, havde ikke Penge til Rejsen.

Da vi købte Møllen af Anton Jespersens, havde de fem Smaapiger, den mellemste hed Nora, hun var 8½ Aar dengang. De blev paa Møllen indtil de fik købt et Hus og kunde flytte deri. Der gik to tre Maaneder, og i den Tid fik Søren Kosten hos dem, naar han var der. Nora blev saa glad ved ham, at vilde ikke med sine Forældre og Søstre, da de rejste, hun vilde blive paa Møllen. Hun fik ogsaa Lov til at blive, og vi var glad ved hende. Vi havde jo ikke selv Børn endnu. Hun kom til at gaa i Friskolen selvfølgelig. Hun blev hos os i 10-12 Aar, var paa Askov udvidede Højskole en Vinter. Skulde saa ud og se sig om, fik Plads paa en større Gaard paa Sjælland som Kokkepige. Der var en Lærerinde, som hun blev saa gode Venner med, hun hed Marie Ottosen. De to blev enige om, at de vilde til Amerika, og det kom de da ogsaa. Uden at vi vidste det, skrev Valdemar til Nora og bad hende sende om at sende sig en Billet til Amerika, og det gjorde hun. Saa var der jo ikke noget at gøre, vi maatte lade ham rejse. Saa var han hjemme en Maaned. Skibet, han skulde rejse med, hed "Norge", det skulde gaa fra København først i Juni. Billetten fra Nora var ikke kommet, saa han maatte vente en Uge til det næste Skib gik. Det hed "Hekla", det kom han saa med. Det var et Held. Vi tog det som en Tilskikkelse, at han ikke kom med "Norge". Det stødte paa en Klippe og

gik under et Par Dage efter, at Valdemar var sejlet fra København. Der kom Telegram til Odense om det, og vi blev ringet op flere Gange den Dag, der blev spurgt, om det var Norge, Valdemar var sejlet med, for det var gaaet under, og omtrent alle Passagererne var omkommet, 3-400 Mennesker. Først da han kom til Amerika, fik han det at vide.

Nora boede i en By i Minnesota, som hed Tyler. De havde en Modeforretning der, hun og Marie Ottosen. Der rejste Valdemar til og var saa heldig at faa Plads i et Bageri der i Byen med det samme. Det var nærmest Danskere, der boede der. Der var baade dansk Kirke og dansk Højskole. Præsten var ogsaa Forstander for Højskolen, og det var Torvald Knudsen, som senere kom hjem til Danmark og blev Valgmenighedspræst for Ryslinge Valgmenighed, indtil han døde.

Nora havde da været derovre i 12 Aar og havde ikke været hjemme i så den Tid. Hendes Mor var syg, det var Kræft ved det ene Øje. Valdemar sagde til Nora, at hvis hun vilde se sin Mor mer, skulde hun rejse hjem inden ret længe. Det gjorde hun saa Alvor af hen i Efteraaret samme Aar.

Holger holdt stadig paa, at han vilde uddannes til Lærer, men vore økonomiske Forhold var ikke saa gode, saa vi kunde skaffe Penge til det. Nora raadede os til, at han kunde rejse med hende til Amerika, der kunde han bedre tjene noget, saa han selv kunde bane sig Vej. Det blev altsaa bestemt, at det skulde være saadan. Holger var 17½ Aar dengang. Søren var 16 Aar, og han vilde nu ogsaa med derover. Jeg syntes jo, at det var umuligt for os at sende saa-to Drengene saa langt bort. Nora var ikke saa bange, hun sagde: "Lad dem bare tage med, jeg skal nok tage mig af dem, og hvis de kommer til at langes, skal jeg nok faa dem sendt hjem." Vi fik dem saa idstyret med Tøj og Rejsepenge, og de tog med. De rejste den 12 Juni, men over England. Var det ikke Nora, de skulde over til, var det vist ikke bleven til Alvor, men vi stolede jo paa hende. De havde ogsaa deres Hjem der i de to første Aar, til de kom i Gang. De var altid flinke til at skrive hjem, saa vi vidste altid, hvor de var, og hvad de arbejdede med.

Til at begynde med maatte de jo tage hvad de kunde faa, indtil de fik Sproget lært. Det gik dem godt alle tre.

Holger fik Plads som Opvarter paa et Hotel, og han læste samtidig. Han blev derovre i 7 Aar og havde da taget sin Studentereksamen paa Engelsk. Saa rejste han hjem. Han fik Plads paa Taastrup Realskole, og der har han nu været Bestyrer i mange Aar. Der er han endnu.

Valdemar kom til Minneapolis, men det varede ikke saa længe, før han startede selv et mindre Bageri der. Saa fik de andre to ogsaa Arbejde i den By og fik jo saa deres Hjem hos ham, indtil Holger rejste hjem. Søren kom paa et Værksted, han havde mest Lyst til at blive Mekaniker. Senere fik han Plads som Chauffør hos en Millionær der i Byen, han var Grosserer.

Valdemars Bageri gik godt, han fik en ung Pige til at passe Butikken, og hende blev han forlovet med, og det varede ikke saa længe, før de blev gift. Det gik stadig fremad for Valdemar, han udvidede Bageriet, og det blev større for hvert Aar, havde mange Folk, fik flere Butikker.

Søren blev ogsaa gift og boede der, og han slog sig sammen med Valdemar, og det har gaaet godt for dem nu i en Snes Aar. Valdemar har fem Børn, en Søn og fire Døtre. Søren har to, en Søn og en Datter. Hans Kone er død, og det er et stort Savn for ham. Han var dog hjemme og havde baade hende og begge Børnene med, et Par Aar før han døde. Hun hed Lilian og var noget saa god og elskelig, saa vi blev allesammen saa glad ved hende. Det er ikke saa sært, at han savner hende.

Da der var gaaet 16 Aar fra Valdemar rejste derover som 19 Aars Gut, kom han hjem paa Besøg. Vi var meget spændt paa, om vi nu kunde kende ham som den gode Dreng, han altid havde været. Der var ikke noget i Vejen, han var den samme, og hvor var det dejligt at se ham igen. Han var hjemme i nogle Maaneder, rejste saa derover igen. Aaret efter kom Søren hjem, det var altsaa ogsaa 16 Aar siden, han og Holger rejste derover, men da havde Holger jo alt været hjemme i 9 Aar, var gift, fik sin egen Gerda, og var Skolebestyrer i Taastrup. Søren blev ogsaa hjemme i nogle Maaneder. Det skulde gaa saa underligt, at hans Far blev syg og døde, mens han var her hjemme. Han rejste derover igen nogle faa Dage efter Begravelsen.

I alle de Aar var der sket store Forandringer herhjemme. Begge de to smaa Drengene, som vi kaldte dem, var blevet store. Johannes var Landmand. Helge blev uddannet til Maskinist, han kom til Rynkeby i Løse, der var han i tre Aar, blev Svend og arbejdede som saadan et Par Aar, var paa Roskilde

10

1977/10 (C34)

Højskole en Vinter, blev saa Marinesoldat. Johannes var Infanterist. Han var ogsaa paa Roskilde Højskole en Vinter. Han rejste til Skotland sammen med sin Fætter Hans Valther. Der fik de Plads ved Landbruget og var der et Aar.

Tiderne var ikke saa gode for Mølleriet, vi kom i Vanskelighed med Pengesager, maatte nedlægge Bageriet, og vi fik Møllen forpagtet ud til et Par unge Folk, Bertel Bertelsen hed han. Der blev indrettet Beboelse til dem i en Bygning ved siden af Stuehuset. De havde det i fjorten Aar og klarede den godt.

Martha kom paa Frederiksborg Højskole en Sommer, og der var en ung Mand, Hakon Sørensen, han var Gartner paa Højskolen, Hans Far var Friskolelærer i Odder. Han og Martha blev forlovet. Han kom paa Landbohøjskolen i København og tog Eksamen som Havebrugskandidat. Han vilde til Forsøgsvæsenet, og det kom han da ogsaa. Han fik Plads som Assistent paa Forsøgsstationen i Esbjerg. Den 29-12-1911 blev han og Martha gift. De boede der i 2½ Aar, og der fik de deres første Dreng (Halvor). Saa blev Hakon antaget til Forsøgsleder paa Jyske Haveselskabs Forsøgsgaard i Hørning. Der var de i 7 Aar. Fik saa Plads som Forsøgsleder paa Statens Forsøgsstation i Hornum, og der bor de endnu.

Hans Jakob og jeg skulde saa leve af vort lille Landbrug, 9 Tønder Land. Det passede os godt nok paa en Maade, for han var ikke Forretningsmand, som Søren var det med Liv og Sjæl.

Somme Tider var Johannes hjemme, men han var ogsaa ude undertiden, saa havde vi en Pige til Hjælp. Vi havde det ikke flot, men dog helt godt. Nød det at kunne være os selv. Naar vi bare kunde faa det til at gaa rundt, saa var vi tilfreds.

Da de 14 Aar var gaaet, vilde Bertels selv have en Mølle. De købte Rødsvindinge Mølle og rejste derhen. Saa skulde vi selv drive Møllen igen. Helge kom hjem og skulde passe Møllen. Hans Far var jo nu en ældre Mand. Han hjalp jo til med hvad han kunde, særlig med Regnskabet. Han levede kun i et Par Aar derefter. Led af Aareforkalkning, og det slog sig paa Hjernen. Han døde 1921, altsaa mens Søren var hjemme paa sit første Besøg.

Det blev nu nærmest Helge, der skulde drive Møllen. Johannes skulde passe Jorden, vi havde jo de 9 Tønder Land. Gik under deres fælles Navn Brødrene Egekvist.

Jeg skulde fortælle lidt om mine Forældre, før de blev gift. Det er ikke meget, jeg ved om dem, eller om deres Forældre.

Far var født i Allerup, hans Far var Gaardmand og hed Anders Rasmussen, hans Mor hed Anna Valther. Far kom, da han var 6 Aar, til en anden Gaard i Allerup hos et Par ældre Folk, der var af hans Familie, Jørgen Hansens, jeg ved ikke, hvordan Familieforholdet var, der blev han i al sin Levetid. Da han skulde være Soldat blev han fritaget som gammel Mands Søn. Jeg tror, at Jørgen Hansen var Sognefoged. De havde ingen Søn selv, han var en gammel Mand, og Far, som havde været der saa længe, blev vel saa betragtet som deres Søn og blev fritaget. Jørgen Hansen og hans Kone Anna Kathrine havde en Datter, som hed Ane, hun blev gift og kom til Biskorup i Frue Landsogn ved Odense.

Min Mors Forældre boede i Allerup Thorup i en Fæstegaard. Der var tre Pigeborn, Mor var den mellemste. Den ældste hed Ane Kathrine, Mor hed Maren Kirstine Andersdatter, den yngste hed Gertrud. Mors Far hed Anders Larsen, Mormor hed Ane Kathrine. Hun var svagelig, døde af Blodstyrtning, da Mor var 12 Aar. Det gik saaledes til. Det var Sankt Knuds Marked i Odense, og det var Skik, at de skulde derud og sælge, hvad de havde af Vadmæl og Lærred, som de jo selv havde lavet i Vinterens Løb. Mor og hendes ældste Søster skulde med, og deres Mor og lille Søster Gertrud skulde saa være ene hjemme og passe det hele imens. Før de kørte, sagde deres Mor: "Ja jeg spytter Blod i Dag, men det skal I ikke bryde jer om, for det er fordi jeg havde saa travlt i Gaar". Hun havde bagt et Fadfuld Pandekager, som de skulde have, naar de kom hjem, og saa satte hun den lille Søster ind til en Nabokone, imens hun gik ud i Marken for at flytte Køerne, der var langt derud til, hvor de var. Hun kom ikke hjem - hun havde faaet Blodstyrtning, laa der og var død, da de kom derud. Gertrud var da fire Aar, hun døde som Barn, men jeg ved ikke bestemt, hvor gammel hun blev.

Mors ældste Søster blev gift med Mads Pedersen og fik Gaarden, som dengang laa i Thorup By, og det var jo en Fæstegaard. Mads Pedersen købte den og flyttede den ud i Kohaven, der var jo Jorden, som hørte til den, og det var saa langt fra Byen.

Mor kom hen til Korup, da hendes Mor var død; hun var 12 Aar dengang. Det var Sognefogdens (Jørgen Hansens) Datter, hun kom hen til. Hendes Mand hed Hans Knudsen, og hun var lidt af Familien. Hun var altsaa Datter af de to gamle, som Far kom til, da han var 6 Aar. Der i Biskorup blev Mor i 12 Aar. Saa var de to gamle, Jørgen Hansen og hans Kone i Allerup, blevet saa gamle, at de trængte til en, som kunde tage sig af det hele og pleje dem, og det blev min Mor. Far var der jo som Karl. Der gik vist et Par Aar, saa blev det ordnet saadan, at Far og Mor blev gift og fik Gaarden paa billige Betingelser imod, at de skulde passe de to gamle. Da var Far 37 og Mor 27 Aar. Far var født den 18 Juni 1807. Mor var født den 29 April 1817. Far døde da han var 70 Aar, Mor døde da hun var 74. Fars Navn var Hans Christian Andersen. Far og Mor fik 11 Børn, men de tre første var dødfødte, saa fik de Jørgen og Hans, saa var der igen en dødfødt, saa kom jeg, saa Marie og Ane, saa var der en lille Pige, som hed Kirstine, men hun døde af Mæslinger $\frac{1}{2}$ Aar gammel, saa kom Kristine. Far og Mor blev gift 1844.

Der skete noget, da Broder Hans var en lille Dreng, som nær havde kostet ham Livet. Der blev jo merglet overalt dengang, og det blev der ogsaa hjemme hos os. Saa var det en Dag, at Far gik og pløjede i den Mark, hvor der var en Mergelgrav, hvor der blev gravet Mergel fra. Der stod en Husmand og gravede Mergel op, han hed Lars. Far havde taget Hans med sig, og han gik og fulgtes med Far, da han pløjede, men saa var Drengen bleven tørstig, saa sagde Far, at han kunde gaa hen til Lars og faa noget at drikke, han havde Øl med derude. Det gjorde han ogsaa, men saa kom Far til at se hen efter ham, og med et var han forsvundet. Saa blev Far bange og løb derhen. Far spurgte jo hvor Drengen var, men Lars stod og rystede, kunde ikke svare, men pegede derhen, hvor Jorden var skudt ned med ham. Far greb en Spade og gav sig til at grave løs, lagde sig ned og lytted, syntes, at han kunde høre, at han trak Vejret, og gravede videre, fik han ogsaa frem. Han var kommet til at ligge med Hovedet ind til en stor Sten, saa han kunde faa Luft. Det første, Hans sagde, var, "Hvor er mine Træsko". Han havde et Hul i Hovedet, men det mente Far, at han vist havde faaet ved, at han havde ramt ham med Spaden, ellers fejlede han ingen Ting.

Det har nok været en af Fars sværeste Stunder, da han skulde grave sin lille Dreng ud af den Jordmasse, der var skudt sammen over ham. Far elskede os Børn, og særlig over for de smaa var han altid følsom og kærlig. Ja, selv da vi blev noget større, hvis vi var syge, bare vi maatte faa Lov at ligge i Fars Seng og i hans Arm, jeg tror det hjalp mer end baade Doktor og Medicin. Det var da ogsaa Far, vi først gik til, naar der var noget, vi gerne vilde have Lov til, fik vi først hans Ja, saa vidste vi nok, at Mor ikke sagde nej. Kom vi først til hende, sagde hun: "Spørg Far".

M i n f ø r s t e J y l l a n d s r e j s e.

Blandt de Soldater, der laa indkvarteret hos os saa længe under Krigen, var der en, som hed Jens, han var fra en By, der hedder Mosevraa ved Kolding. Han var Gaardmandssøn. Det var ham, der spillede for os om Aftnerne, naar vi dansede. Det var nu hos vor Nabo, han laa (Jørgen Vilhelms). Der var en Søn, som hed Mads, og en Datter, der hed Thrine (min Legekammerat). De to og saa min Bror Jørgen og mig inviterede han over at besøge sig en Tid efter, at han var bleven permitteret. Det var en stor Begivenhed for os. Vi tog med Toget fra Odense, og det var ihvertfald for mit Vedkommende første Gang, jeg skulde køre paa Jernbane. Da vi kom til Middelfart og skulde sejle over til Snoghøj, var der ingen Færge, vi fik en Fisker til at ro os over i en Baad. Det var saadan et Stormvejr, saa Badenlla helt paa Siden, saa trykkede vi, alt hvad vi kunde, paa den anden Side, troede, at vi saa kunde faa den paa ret Køl igen. Jeg var saa bange, jeg troede aldrig, at vi skulde komme levende i Land.

Vi kom da godt nok over, men der skulde Jens jo komme og tage imod os. Der var et Par Mil til Mosevraa. Han var der ikke, og vi gik saa der og ventede, jeg ved ikke, hvor længe det varede. Saa kom han da, og vi kørte til hans Hjem. Der var saa kønt der baade ude og inde. Han havde tre Søstre, og de sang flerstemmige Sange for os, og han spillede. Der var noget saa fint og hyggeligt over det hele der, som jeg aldrig kan glemme.

12 1977/10 (C34)

Endnu et Minde fra Krigen 64. Der var en fra vort Nabolag i Allerup, som faldt i Slaget ved Dybbøl den 18 April. Han var Løjtnant. Da hans Forældre fik Meddelelsen derom, rejste hans Far derover og fik Lov til at faa ham begravet hjemme paa Allerup Kirkegaard. Det var en stor Begivenhed. Da Kisten var kommet med ham, var vi Børn derhenne og saa ham. Han laa i Uniform, og vi saa Hullet af Kuglen i hans Frakke i den ene Side af Brystet. Paa Begravelsesdagen var der en hel Afdeling Soldater med. Det var vel fordi han var Løjtnant. Der var saa mange, at de kunde staa i to Rækker og naa helt fra den ene Side af Kirkegaarden til den anden Nord for Kirken, der var Graven saa midt i Kirkegaarden. Der blev kommanderet Fyr! og saa skød de alle paa een Gang, det gentog sig tre Gange, Det var vel nok højtideligt. Paa Stengårdet uden om Kirkegaarden laa alle Skolebørnene, ogsaa jeg, og en Masse Tilskuere var der jo ogsaa paa Gaden. Det gjorde et mægtigt Indtryk paa mig og vist paa alle dem, der var med. Noget saadant havde jo ikke passeret før i Allerup.

Den Sommer, jeg var i Ladby for at lære Husholdning og Mejeri, havde jeg en lille Oplevelse, som jeg vil fortælle. Der var to Piger foruden mig, og den enes Hjem var ikke saa langt derfra. Saa var der en Aften hun skulde hjem, og saa sagde hun til mig, om jeg ikke havde Lyst til at gaa med. Det vilde jeg gerne. Det var et Husmandssted, og da vi havde hilst paa hendes Forældre og var sat ned, vilde hendes Far have noget at vide om, hvor jeg var fra og om min Familie. Jeg fortalte, at jeg var fra Allerup, men jeg havde en Faster, som boede i Munkebo. Hvad hun hed, og hvad hendes Mand hed? for Munkebo ligger jo ikke saa langt fra Ladby, det kunde jo ske, at han kendte dem. Jo, det kunde jeg nok fortælle, hun hed Marie Kirstine og hendes Mand hed Rasmus Rasmussen. "Aah," sagde han, "det er jo min gamle Kæreste. De tog hende fra mig, jeg maatte ikke faa hende." I det Slægtled var det vist ret almindeligt, at Forældrene vilde være medbestemmende, naar deres Børn skulde giftes.

Det vil jeg nu sige til mine Forældres Pris, at de har aldrig blandet dem i vore Forhold der, der var vi stillet fuldstændig frit.

Trines erindringer.

Født 1853 i Allerup.

Kone på Tarup Mølle fra 1878.

Mor til Egekvisterne på Tarup Mølle.